

Adaptado de romaoj – dornoplana vojo

Oldřich Arnošt Fischer

Prelego por la 72-a Kristana Kongreso de KELI en Bjalistoko, la 10-an de aŭgusto 2023

*O Del tut kamel, o Del man kamel,
le ĉhas amen dinja, amaro Del.*

**Dio amas vin, Dio amas min,
li oferis por ni sian filon, nia Dio.**

*Som manuŝ baĥtalo, o Del man kamel,
o Del man kamel, baĥtalo som.*

**Mi estas feliĉa homo, Dio amas min.
Dio amas min, mi estas feliĉa.**

*Leskero gulo lav, andre miro jilo lav,
the man viĉindja amaro Del.*

**Lia dolĉa vorto, la vorto por mia koro,
ankaŭ min nia Dio vokis.**

El romaa religia kanto, kiun romaoj kantadas en vilaĝo Rankovce (Slovakio).

Ciganoj aŭ romaoj?

Se mi parolas aŭ skribas pri romaoj, oni min ofte demandas, kial mi uzadas nomon „romao“ anstataŭ la nomo „cigano“. Ja mi ankaŭ antaŭ multe da jaroj parolis nur pri ciganoj. En romaa lingvo (*romanji ĉhib*) **Rom** signifas **viro** kaj **Romnja** signifas **virino**.

Kiam en la jaro 1968 en socialisma Ĉeĥoslovakio iomete pliboniĝis politika situacio, en Slovakio romaoj fondis Asocion de Ĉeĥoslovakaj Ciganoj (*Zváz ĉsl. Ciganov*), poste Asocion de Ciganoj-Romaoj (*Zváz Ciganov-Romov*) kaj en Moravio kaj Bohemio oni fondis Asocion de Ciganoj-Romaoj (*Svaz Cikánů-Romů*). Ambaŭ romaaj asocioj sukcese kunlaboris, sed en la jaro 1973 kontraŭreformaj ĉeĥoslovakaj komunistoj ambaŭ asociojn neniigis.

Romaoj neniam plene akceptis la nomon „ciganoj“, kiun al ili donis neromaoj. La 8-an de aprilo 1971 dum la 1-a Romaa Kongreso, kiu okazis en Orpington apud Londono, romaoj akceptis sian **oficialan nomon romaoj, romaan himnon kaj romaan flagon**, kiu estis proponita jam en la jaro 1933. Pro tio **la 8-a de aprilo** estas **Tago de Romaoj**.

En la jaro 1977 en Ĉeĥoslovakio romaoj fariĝis etna malplimulto. En nuntempa ĉeĥa lingvo la vorto “cigano” (“Cikán”) havas ofendan signifon kaj oni ĝin toleras nur en historiaj tekstoj kaj nomoj (ekz. ciganino Carmen, cigana rostaĵo, kanto Cikánka / Ciganino).

Deveno de romaoj

Kaŭze de malbonaj kondiĉoj en Hindio romaoj inter la 3-a kaj la 10-a jarcentoj en multaj ondoj migris trans Persio kaj Armenio al Nigra Maro. El Armenio unu malgranda romaa fluo eniris en nuntempan Ruslandon. Ĉefa fluo transiris markolonajn Bosporo kaj Dardaneloj kaj trans Balkano kontinuus en Eŭropon, sed pli malmultenombra fluo iris el Malgranda Azio sudokcidenten kaj trans Proksima Oriento kaj norda Afriko alvenis en Hispanion. En mia lando, nuntempa Ĉeĥa Respubliko, la unuaj romaoj aperis en fini de la 14-a jarcento. En la 16-a jarcento jam romaoj estis en tuta Eŭropo, inkluzive de Grandbritio kaj Norvegio.

Persekutado de romaoj

En Eŭropo oni nomadajn romaojn ne bonvenis, sed toleris. Ĉiu kampo, herbejo aŭ arbaro jam al iu apartenis. Nomadoj el oriento volis adaptiĝi, sed ne ĉiam ili sukcesis. Romaoj estis lertaj forĝistoj, plektis korbojn, konstruis fornojn, fabrikis kaldronojn, ŝlifis tranĉilojn, komercis per ĉevaloj, drezuris kaj montris bestojn, precipe simiojn kaj ursojn, estis bonaj muzikistoj kaj dancistoj, sed

krom tio ili ŝtelis, trompis kaj mensogis. En ĉeĥa lingvo ĝis nun ekzistas verbo „*cigánit*“, kiu signifas “mensogi kiel romao”.

Endanĝerigitaj nomadoj ofte devis el danĝera loko fuĝi en alian lokon, kie ili estis almenaŭ tempete en sekureco. Ĉiu komunumano, eĉ malgaranda infano, havis sian taskon kaj sciis, kion fari, se la komunumo estas endanĝerita. Se proksimiĝis malamikoj, romaoj rapide pakis sian tendaron kaj senbrue malaperis.

En mezepoko oni romaojn torturis kaj ekzekutis (pendumis, dronigis, brulmortigis), en Aŭstrio plej multe dum regadoj de Leopoldo la 1-a Habsburga (1640–1705) kaj Karolo la 6-a Habsburga (1685–1740). Sed en aliaj landoj situacio ankaŭ ne estis pli bona. Ekzemple en la 18-a jarcento en listo de predoj, kiujn ĉasis unu franca duko kaj liaj gastoj, estis krom cervoj, aproj kaj aliaj sovaĝaj bestoj menciitaj ankaŭ „**unu pafmortigita ciganino kun ŝia suĉinfano**“.

Romaoj tion neniam forgesis. Ĝis nun en ĉiuj landoj ili estas en opozicio kontraŭ neromaa majoritato.

Ĉeĥoslovaka Respubliko (1918–1939) sendube estis demokrata ŝtato, sed tie diskriminado de romaoj kontinuus. Por romaoj oni eldonis specialajn „ciganajn identikilojn“, „nomadajn licencojn“, kaj malpermesis al ili eniron en banlokojn, ripozeojn kaj signifajn lokojn.

En najbara Germanio kvazaŭsciencistoj Robert Ritter (1901–1951) kaj Eva Justin (1909–1966) el Esplorinstituto por Rasa Higieno kaj Biologa Esplorado de Loĝantaro (*Rassenhygienische und Bevölkerungsbiologische Forschungstelle*) subtenis rasismajn leĝojn. Kiam germanaj nazioj okupis restaĵon de Ĉeĥoslovakio (la 15-an de marto 1939) kaj kreis tie Protektoraton Bohemio kaj Moravio (*Protektorat Böhmen und Mähren*), ili baldaŭ ekpersekutis ne nur hebreaĵojn, sed ankaŭ romaojn. Kun helpo de ĉeĥaj kaj moraviaj faŝistoj ili fondis barakojn en Lety apud Písek (Bohemio) kaj Hodonín apud Kunštát (Moravio). Miloj da romaoj, inkluzive de virinoj, maljunuloj kaj infanoj, tie suferis en teruraj vivkondiĉoj kaj poste estis forsenditaj en eksterlandajn koncentrejojn, kie nazioj ilin mortigis. La duan mondmiliton transvivis **nur 600 romaoj**, kiuj antaŭ la dua mondmilito loĝis en Moravio kaj Bohemio.

Post la dua mondmilito

Romaoj kaj sintoj (germanaj romaoj), kiuj loĝis en Bohemio kaj Moravio antaŭ la dua mondmilito, estis preskaŭ ekstermitaj. Baldaŭ ilin anstataŭis slovakaj kaj hungaraj romaoj, kiuj en postmilitan Ĉeĥoslovakion alvenis en kelkaj ondoj.

La unua ondo alvenis **en la jaro 1945**. Ĝi konservis siajn romaajn tradiciojn, lingvon kaj bone adaptiĝis.

La dua ondo estis **en la 50-aj kaj 60-aj jaroj** en Slovakio varbita por laboro en Moravio kaj Bohemio. Peza industrio kaj konstruindustrio bezonis laboristojn. Multe da diversaj romaaj grupoj, kiuj perdis sian gepatran (romaan) lingvon, alvenis, malbone adaptiĝis kaj havis oftajn konfliktojn kun neromaoj, kiuj ne toleris “kulturon” de slovakaj romaaj setlejoj. Se alvenis romaaj viroj sole, ili gajnis monon, iun parton de la mono sendis hejmen, sed ankaŭ multe da mono elspezis por alkoholo, cigaredoj, riskemaj ludoj, ĉar en laboristaj kolektivoj ofte estis nur homoj kun malalta kultura nivelo.

(Proverbo: *Te gaĝo sikhlijjahas le Romestar leskero laĉho, Rom na sikhlijjahas gaĝestar leskero nalaĉho. / Se neromao estus kompleza lerni de romao tion, kio en romao estas bona, romao ne lernus tiel kompleze de neromao tion, kio en neromao estas malbona.*)

La tria ondo alvenis **en la 70-aj jaroj**, kiam en Slovakio oni neniigis romaajn setlejojn. Slovakaj romaoj estis translokitaj en blokajn domojn, perdis siajn tradiciojn, kulturojn kaj lingvon.

Socialismaj oficistoj neniam respektis romaajn kutimojn kaj tradiciojn. Romaoj estas dividitaj en multaj grupoj, kiuj havas diversajn kutimojn, kulturajn nivelojn kaj dialektojn. Sed oficistoj decidis, ke ĉiuj romaoj devas loĝi kune. Tial ekzemple romaoj de alta kategorio (*ĵuĝe*-romaoj) havis kiel la plej proksimajn najbarojn romaojn de la plej malalta kategorio (*degeŝ*-romaojn), kun kiuj ili ne komunikas.

Socialisma reĝimo donis al romaoj loĝejojn (ofte prioritare), sed oficistoj ne sciis pensmanierojn de eksaj nomadoj. Ekzemple neromaoj ofte klopodas perturbiĝitajn aĵojn aŭ ripari aŭ riparigi – romaoj tion ne faras, ili perturbiĝitajn aĵojn forĵetas kaj volas novajn. Sincere dirite: ĉu tiu konduto ne similas al konduto de nuntempa konzuma socio?

Se romaoj ricevis novan loĝejon, ili ĝin rapide eluzis – kaj volis novan.

Romaoj ofte neglektas malordon ĉirkaŭ siaj domoj. Ili ŝatas loĝi en grandaj komunumoj, faras bruon. Tial neromaoj lokojn, kie loĝis romaoj, baldaŭ forlasis. En socialisma Ĉeĥoslovakio ekestis la unuaj **romaaĵ getoj**. **Eĉ en la jaro 2023 en Ĉeĥa Respubliko loĝas 80 miloj – 100 miloj da romaoj, preskaŭ duono da romaoj, en getoj.**

Socialisma reĝimo superestimis permanan laboron, kiun bone pagis. Sed post la jaro 1989 tio finis kaj romaoj estis la unuaj, kiuj perdis laboron.

Kiam Ĉeĥoslovakio estis dividita inter Ĉeĥa kaj Slovaka Respublikoj (la 1-an de januaro 1993), slovakaj romaoj fariĝis eksterlandanoj kaj devis peti civitanecon de Ĉeĥa Respubliko.

En ĈR romaoj estas la plej multenombra malplimulto (ĉirkaŭ 250 000 personoj). Ĉirkaŭ unu duono loĝas en getoj. Tri kvaronoj de romaoj apartenas al slovakaj romaoj, malplena unu kvarono estas hungaraj romaoj, ĉirkaŭ 30 000 estas olaĥaj romaoj (kiuj en la dua duono de la 19-a jarcento alvenis el hungara Valaĥio) kaj kelkaj familioj apartenas al sintoj. Tiuj grupoj nek komunikas nek kunlaboras.

Memkonscio de romaoj ofte estas malalta. En la jaro 2011 dum censo nur 13 150 loĝantoj de ĈR konfesis romaon naciecon.

47 % da romaoj en produktiva aĝo dependas nur de ŝtataj financaj kontribuoj. Ili scias ruze misuzi kontribuan sistemon. Ekzemple, se naskiĝis roma infano, ĝia patrino diris, ke patro de infano estas avo de infano. Tio estas protokolita. Kial? La avo baldaŭ mortos kaj roma infano havas duonorfan ŝtatan financon kontribuon.

Romaoj ofte estas ruzaj, sed ne estas spertaj en financaj aferoj, tial ili fariĝas predoj de uzuristoj kaj trompisto.

Oficistoj konsilis al gepatroj paroli kun romaaj infanoj ĉeĥe. Sed la gepatroj parolis ĉeĥe tre malbone. Tial iliaj infanoj bone sciis nek romaon nek ĉeĥan lingvojn.

Al roma lingvo ĝis nun mankas faka terminologio.

Infanĝardenoj ne ricevas ŝtatajn dotaciojn, tial romaaj infanoj ilin ne uzas. Aktivuloj nun batalas por dotacioj al lastaj klasoj de la infanĝardenoj, por ke romaaj infanoj vizitu la infanĝardenojn antaŭ eniro en bazaj lernejoj.

86 % da romaoj havas nur bazan aŭ nefinitan bazan klerigon. 30 % da romaoj estas analfabetaj (2009). En multenombraj romaaj familioj lernantoj ne havas trankvilan lokon por studado. Sed ankaŭ iliaj gepatroj kaj geavoj ne havas bonan rilaton al lerneja klerigo. Ili volas, por ke infanoj kaj nepoj baldaŭ ie eklaboru kaj ekgajnu salajron por roma komunumo. Romaoj ofte pensas nur pri aktuala situacio kaj ne pri futuro.

Nur 12 % da romaoj havas metiistajn atestojn. En laborlokoj ili ofte ne restas longtempe.

Sanstato de romaoj estas pli malbona ol sanstato de neromaoj. 25 % da neromaoj ĝisvivas emeritan aĝon, ĉe romaoj nur 6 %. Romaoj estas sesfoje pli multe malsanaj ol neromaoj.

Dum socialismo kuracistoj romaajn virinojn steriligis, por ke ili ne plu havu infanojn.

Religio

En Ĉeĥa Respubliko pli ol 80 % da loĝantoj estas ateistoj. Kredantoj estas plimulte romaaj katolikoj. Romaoj ne uzadis skribon, sed edukitaj romaoj skribas uzante ĉeĥan alfabeton. El Sankta Biblio voluntuloj romaigis Novan Testamenton. Romaoj, kiuj estas kredantoj, ofte miksas kristanismon kun siaj religiaj ideoj. Ili ofte estas superstiĉaj, kredas pri postmorta vivo, revenantoj kaj mulooj (fantomoj de mortintoj), kiuj povas fari domaĝojn al vivantaj homoj. Al romaaj kutimoj apartenas gardado apud mortinto antaŭ entombigado kaj dediĉo de transtombaj donacoj al mortintoj (viroj en ĉerkoj ofte ricevas botelojn da prunbrando sub siajn kapojn kaj monon en siajn poŝojn). Kaŭze de pompaj entombigoj romaoj povas ŝarĝi sin per ŝuldoj.

En la jaro 2011 apud Frýdlant (norda Bohemio) Moravia Kunfrataro, kiu ekde la jaro 2005 kunlaboras kun romaoj, fondis romaan kolezion **Nevo Ĝivipen (Nova Vivo)**.

Atakoj kontraŭ romaoj

En la 90-aj jaroj romaoj suferis de provokoj de razkapuloj (novnazioj).

La 19-an de aprilo 2009 en Vítkov kvar razkapuloj (Václav Cojocar, Ivo Müller, David Vaculík kaj Jaromír Lukeš) nokte atakis per molotov-boteloj domon, en kiu dormis romaa familio Sivák. Tri homoj estis vunditaj. Knabino Natalia (eĉ ne du-jara) estis vundita sur 80 % da korpa surfaco kaj perdis tri fingrojn. Ŝi estis multfoje operaciita.

2023: Konfliktoj inter romaoj kaj ukrainoj

En tiu ĉi jaro (2023) aperis konfliktoj inter romaoj kaj ukrainaj rifuĝintoj. La 10-an de junio 2023 en Brno en tramo veturis grupo de junaj romaoj. Laŭ rakonto de unu atestanto romaoj faris bruon, molestis kunvojaĝantojn per laŭta muziko el iu radio, poste ili eĉ en la tramo ekfumis. Tio ne plaĉis al 37-jara ukraino, kiu la romaojn admonis. Romaoj bone ne komprenis ukrainan lingvon, sed konflikto komenciĝis. En celo de vojaĝo romaaj viroj diris al virinoj, por ke ili iru antaŭen. Tri romaoj ekbatis unu ukrainon kaj faligis lin sur teron. En tiu situacio la ukraino uzis tranĉilon. Rezulto: unu morta 22-jara romao, alia romao estis vundita, ukraino estas en malliberejo. Protestoj, manifestacioj kaj manbatoj inter romaoj kaj ukrainoj sekvis. Krom tio romaoj ne ŝatas ukrainojn, ĉar konsideras ilin konkurantoj. Ukrainoj povas esti universitatanoj, sed se ili ne scias ĉeĥan lingvon, ili laboras nur permane, same kiel multaj romaoj. Antaŭ milito en Ukrainio ŝtato helpis precipe al romaoj, nun ĝi helpas ankaŭ al ukrainoj.

Helpo al romaoj

Fama romaa aktivulo David Tišer dum la Unua Romaa Konferenco, kiu la 26-an de majo 2023 okazis en Brno, diris, ke **romaoj bezonas fortan mezan klason kaj edukitajn ekspertojn**.

Ekde la jaro 2001 al romaoj helpas programo **Homoj en Nia Socio** (Ĉeĥa Respubliko, Bulgario, Rumanio, Slovakio).

En bohemia urbo Kolín funkcias **Romaa Sociala Mezlernejo** (Romská střední škola sociální). En lokaj urbodomoj laboras ĉirkaŭ 50 socialaj asistantoj. En regionoj helpas ĉirkaŭ 80 romaaj konsilantoj. En lernejoj helpas pedagogaj konsilantoj (pli ol 300). Cento da memvolaj helpantoj laboras inter romaoj en stratoj. Dudek policanoj estas romaoj.

En ĈR funkcias 200 neregistaraj senprofitaj organizoj.

Eduka programo **Gendalos** (Spegulo)

La programon fondis kompanio **IQ Roma servis**, kiu ekde la jaro 1997 kunlaboras kun romaaj studentoj, iliaj gepatroj kaj instruistoj. Ĉiujare ĝi helpas al ĉirkaŭ 70 infanoj. Ĝi kontaktas lernantojn de la 8-a kaj la 9-a klasoj de baza lernejo. **Ĝi al studentoj ofertas stipendion, por ke la infanoj ekstudu en mezlernejo kaj sukcese finu studadon.**

Kaj kion partoprenantoj de Gendalos planas?

„Futuro dependas de ekologio. Mi volas posedi propran firmaon por muntado de sunaj paneloj.“ Richard, 18 jaroj, 3 jaroj en Gendalos.

„Mi volas posedi vendejeton por vendado de optikaĵoj. Unue en Bohemio, poste eksterlande.“ Daniela, 17 jaroj, 3 jaroj en Gendalos.

„Helpe de Gendalos mi preparas min por eniraj ekzamenoj, sed unufoje mi kun ili ankaŭ tendumis“ Adam, 14 jaroj, 3 jaroj en Gendalos.

„Se mi komencos ion ajn fari, mi kutimas tion fini.“ Daniela, 25 jaroj, 9 jaroj en Gendalos.

Ekde la jaro 1991 en Brno funkcias **Muzeo de Romaa Kulturo** (*Muzeum romské kultury*, Strato Bratislavská 246/67, CZ-602 00 Brno-Zábrdovice, www.rommuz.cz). Ekde la jaro 2023 en Prago oni povas viziti **Centron de Romaoj kaj Sintoj** (*Centrum Romů a Sintů*).

Antaŭ romaoj ankoraŭ estas dornoplenta vojo, sed ili havas ŝancon trovi sian lokon inter evoluitaj nacioj de tuta mondo.

Rekomendita literaturo

- HORVÁTHOVÁ, J. 1998: Základní informace o dějinách a kultuře Romů. 1-a eld., Prago, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 49 paĝoj.
- HÜBSCHMANNOVÁ, M. 1976: Cikánština. Metodický materiál pro učitele cikánských dětí. 1-a eld. Ústí nad Labem, Krajský pedagogický ústav, 80 paĝoj.
- KAMIŠ, K. 1999: Čeština a romština v Českých zemích. Překonávání komunikačních bariér v multietnické společnosti. 1-a eld., Ústí nad Labem, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 140 paĝoj.
- KAŠPAROVÁ, I., CZAJKOWSKA, H., RIPKA, Š., SIDIROPULU JANKŮ, K., SOURALOVÁ, A., ŠPIDLENOVÁ, T., VALOUCHOVÁ, E., VOMASTKOVÁ, K. & ZÁVORKOVÁ, P. 2008: Dlouhodobý monitoring situace romských komunit v České republice. Moravské lokality, Prago, Úřad vlády ČR, Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity, 374 paĝoj.
- KERTÉSZ, T., NAIDENOVA, O., VYLITOVÁ, R., TÓTHOVÁ, I. & PASCARIU, S. 2003: Co se osvědčilo. Úspěšné romské projekty ve střední a východní Evropě. 1-a eld., Budapest, Partners Hungary Foundation, 120 paĝoj.
- KHAZAL, W., KOŠATKOVÁ, E., KUBAČKA, P., LORENCOVÁ, H. LOVRITŠ, V. & VAŇKOVÁ, V. 2008: Čas zkusit to jinak: koncepční zpráva IQ Roma servis, o. s., 1-a eld., Brno, IQ Roma servis, 145 paĝoj.
- KOVÁČ, M. & MANN, A. B. 2003: Rómovia a viera. Paĝoj 9-14. En: KOVÁČ, M. & MANN, A. B. (Ed-oroj): Boh všetko vidí. Duchovný svet Rómov na Slovensku. / O Del sa dikhel. Romano paŭaviben pre Slovensko. 1-a eld., Bratislava, Chronos, 346 paĝoj.
- KRAJSKÝ ÚŘAD MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE 2012: Akční plán Strategie integrace romské komunity Moravskoslezského kraje na období 2011 – 2014. 1-a eld., Ostrava, Krajský úřad Moravskoslezského kraje, 40 paĝoj.
- KRAMÁŘOVÁ, J. & SADILKOVÁ, H. 2007: Čalo vodi/Sytá duše. Antologie prozaických textů romských autorů z ČR. 1-a eld., Brno, Muzeum romské kultury, 398 paĝoj.
- MIKO, V. 2010: Česko-romské vztahy. 1-a eld., Brno, Tribun EU, 130 paĝoj.
- MINÁČ, J. 2003: Rómske nové duchovné piesne v obci Rankovce. Paĝoj 37-53. En: KOVÁČ, M. & MANN, A. B. (Ed-oroj): Boh všetko vidí. Duchovný svet Rómov na Slovensku. / O Del sa dikhel. Romano paŭaviben pre Slovensko. 1-a eld., Bratislava, Chronos, 346 paĝoj.
- PALUBOVÁ, Z. 2003: Fenomén smrti v ľudovom náboženstve Rómov z okolia Trnavy a Nitry (obce Madunice, Lukáčovce, Čakajovce). Paĝoj 17-35. En: KOVÁČ, M. & MANN, A. B. (Ed-oroj): Boh všetko vidí. Duchovný svet Rómov na Slovensku. / O Del sa dikhel. Romano paŭaviben pre Slovensko. 1-a eld., Bratislava, Chronos, 346 paĝoj.
- PIVOŇ, R. 2003: Negatívne sily, niektoré ich podoby a pôsobenie v živote Rómov (na príklade troch obcí v okolí Hlohovca). Paĝoj 115-127. En: KOVÁČ, M. & MANN, A. B. (Ed-oroj): Boh všetko vidí. Duchovný svet Rómov na Slovensku. / O Del sa dikhel. Romano paŭaviben pre Slovensko. 1-a eld., Bratislava, Chronos, 346 paĝoj.
- STEKLÁ, R., HOUDEK, I., NEUŽILOVÁ, V., PAVLOVSKÁ, M. & SADILKOVÁ, H. 2012: Druhá směna. (Jak využívat dějiny a literaturu Romů ve výuce na 2. stupni ZŠ). 1-a eld., Praha, Romea, 264 paĝoj.
- SVOBODOVÁ, P., BŘOUŠKOVÁ, P., HOLUBOVSKÝ, A., HORVÁTHOVÁ, J., MAZÁROVÁ, E., MÍŠKOVÁ, A. & SLAČKA, D. 2021: Sbíрка Muzea romské kultury – výběr kurátorů. 1-a eld., Brno, Muzeum romské kultury, 141 paĝoj.

Leĝoj:

Zákon č. 117/1927 Sb., o potulných cikánech.

Zákon č. 74/1958 Sb., o trvalém usídlení kočujících osob.

Zákon č. 57/1998 Sb., kterým se zrušuje zákon č. 74/1958, o trvalém usídlení kočujících osob, ve znění zákona č. 175/1990 Sb.